



ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ
ΜΕ ΑΙΤΙΑ

Όταν πρέπει να εγκαταλείψεις την πατρίδα σου

Του ΑΡΗ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ



Γασεμίν Οζέκ
Δεσποινές, κάτιστα μου
Εκδ. Πατάκη

Πριν μερικά χρόνια η Σουηδική πρεσβεία στην Αθήνα οργάνωσε μια κρουαζιέρα με απώτατο προορισμό την Οδησό στη Μαύρη Θάλασσα. Την ονόμασε *Οι 7 θάλασσες*. Το ενδιαφέρον βρισκόταν στο γεγονός ότι προσκεκλημένοι σε αυτή την κρουαζιέρα ήταν συγγραφείς από όλο τον κόσμο. Εμένα με κάλεσαν επειδή εκείνο τον καιρό παρουσίαζα μια εκπομπή για το βιβλίο στην ΕΡΤ1 (υπήρχαν εκπομπές για το βιβλίο εκείνο τον καιρό στην τηλεόραση). Η εκπομπή λεγόταν *«Σελίδες με θέα»* – σε περίπτωση που κάποιος θελήσει να την ψάξει.

Αποπλεύσαμε από τον Πειραιά, διανύσαμε το βόρειο Αιγαίο, εισήλθαμε στα Δαρδανέλια, περάσαμε τη θάλασσα του Μαρμαρά, διανυκτερεύσαμε στην Κωνσταντινούπολη, συνεχίσαμε διά του Βοσπόρου, διασχίσαμε επιτυχώς τις Συμπληγάδες Πέτρες, καταπλεύσαμε στη Βάρνα της Βουλγαρίας και κάποια στιγμή βρεθήκαμε να ανεβαίνουμε τα περίφημα Σκαλοπάτια της Οδησού όπου ο Αϊζενστάιν γύρισε τη διαβόητη σκηνή του από την ταινία *«Θωρηκτό Ποτέμκιν»*.

Στο πλοίο βρίσκονταν συγγραφείς από κάθε γωνιά του κόσμου. Βιετναμέζοι, Νοτιοαμερικάνοι, Ευρωπαίοι. Από την Ελλάδα ήταν ο Σαμαράκης, ο Σουρούνης και δυο τρεις ποιητές που έχω ξεχάσει τα ονόματά τους. Περνούσαμε φίνα – αν εξαιρέσει κανείς τις ποιητικές βραδιές που ελάμβαναν χώρα κατά τον πλου. Κάποτε φτάσαμε στο τελευταίο κομμάτι του ταξιδιού μας και το κρουαζιερόπλοιο έδεσε στα ντοκ του λιμανιού της Σμύρνης. Εκεί γνώρισα την πρώτη Τουρκάλα της ζωής μου – η οποία μάλιστα με κάλεσε μια νύχτα με φεγγάρι στο σπίτι της (όπου έπρεπε να αφήσω τα υποδήματά μου στην είσοδο, κάτι πρωτόφαντο για μένα). Ας πούμε ότι την έλεγαν Αϊσέ.

Εδώ σταματώ να μιλώ για την κρουαζιέρα και πιάνω να αναφερθώ στο μυθιστόρημα της **Γασεμίν Οζέκ**, *«Δεσποινές, κάτιστα μου»*, που κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις Πατάκη.

Το βιβλίο περιγράφει τα συναισθήματα των ανθρώπων που βίωσαν τη Μικρασιατική καταστροφή στο πετσί τους. Ο ήρωάς της, ένα νεαρό Τουρκόπουλο, ζει με την οικογένειά του (πατέρας Τούρκος, μάνα Ελληνίδα) στη Λέσβο ώσπου φτάνουν τα κακά μαντάτα. Το 1923, λίγους μήνες ύστερα από την υποχώρηση των ελληνικών στρατευμάτων από τα βόρεια της Ανατολίας και τη συνακόλουθη καταστροφή της Σμύρνης, οι κυβερνήσεις Ελλάδας και Τουρκίας συμφωνούν για την ανταλλαγή των πληθυσμών. Οι Τούρκοι της Ελλάδας θα περάσουν απέναντι και το ίδιο θα κάνουν κι οι δικοί μας που ως τότε ευημερούσαν στην Τουρκία.

Το σοκ για τους ανθρώπους που θα πρέπει να εγκαταλείψουν τα εδάφη τους, τα σπίτια και τα κτήματά τους προς μια άλλη γη είναι δύσκολο να περιγραφεί. Εμείς, ως Έλληνες, έχουμε διαβάσει αρκετά βιβλία που αναφέρονται στο γεγονός της εκρίζωσης από τον τόπο τους ομοεθνών μας που ζούσαν στην γειτονική χώρα. Η Γασεμίν Οζέκ με το βιβλίο της μας δίνει την οπτική των Τούρκων που αναγκάστηκαν να φύγουν από την Ελλάδα για να ζήσουν με τους ομόθρησκούς τους απέναντι. Ομολογώ ότι δάκρυσα διαβάζοντας το μυθιστόρημα (η αλήθεια είναι πως έχω γίνει κάπως ευσυγκίνητος τελευταία).

Όσο για την Αϊσέ που είχα γνωρίσει κάποτε στη Σμύρνη, όταν της είπα φεύγοντας ότι δεν θα χαθούμε επειδή το Αιγαίο μας ενώνει, εκείνη μου είχε αντείπει πως «ίσα ίσα, το Αιγαίο μας χωρίζει». Είχε δίκιο. Δεν την είδα ξανά από τότε.